

Зигмунд Фройд

Психологія сексуальності

(До теорії статевого потягу)

I. Сексуальні відхилення

Факт статевої потреби у людини і тварини біологи називають «статевим потягом». При цьому допускається аналогія з потягом до прийому їжі, зі станом голоду. Відповідного до слова «голод» поняття сексуального бажання в мові немає; наука послуговується словом «лібідо».

Загальноприйнята концепція містить цілком визначені уявлення про природу та властивості сексуального потягу. Передбачається, що в дитинстві його немає, що він з'являється приблизно до часу і у зв'язку з процесом статевого дозрівання, в пубертатний період, та виражається в прояві непереборної привабливості однієї статі до іншої, і її мета полягає у статевому з'єднанні або принаймні у таких діях, які ведуть до нього.

Однак у нас є підстави вбачати у таких припущеннях спотворене відображення дійсності; якщо придивитися до них уважніше, то вони виявляються сповненими помилок, неточностей та поверхневих висновків.

Введемо два терміни: особу, яка викликає

сексуальний потяг, назвемо сексуальним об'єктом, а дію, на яку цей потяг штовхає, сексуальною метою; у такому випадку точний науковий досвід демонструє, що існує безліч відхилень, які стосуються як сексуального об'єкта, так і сексуальної мети, і що їх відповідність сексуальній нормі вимагає детального дослідження.

1. Відступ щодо відношення до сексуального об'єкта

Загальноприйнята теорія статевого потягу більш за все відповідає поетичній казці про розділення людини на дві половини — чоловіка і жінку, — які прагнуть знову поєднатися в коханні, тому досить несподівано чути, що існують чоловіки, сексуальним об'єктом яких є не жінка, а чоловік; і жінки, для яких таким об'єктом є не чоловік, а жінка. Таких людей називають викривленосексуальними або, краще, інвертованими, а сам факт — інверсією. Чисельність таких осіб є значною, хоча точно встановити її досить важко.

А. ІНВЕРСІЯ

Поведінка інвертованих

Ці особи в різних ситуаціях поведуться

по-різному:

а) вони абсолютно інвертовані, тобто їхній сексуальний об'єкт може бути тільки однієї з ними статі, і протилежна стать ніколи не може бути у них предметом статевого бажання, а залишає їх холодними або, навіть більше того, викликає у них статеvu відразу. Такі чоловіки, відчуваючи відразу, виявляються неспроможними здійснити нормальний статевий акт або при його здійсненні не отримують ніякого задоволення;

б) вони амфігенно інвертовані (психосексуальні гермафродити), тобто їхній сексуальний об'єкт може належати як до однієї з ними, так і до іншої статі; інверсія, відповідно, позбавлена характеру винятковості;

в) вони випадково інвертовані, тобто за певних зовнішніх умов, серед яких на першому місці знаходяться недоступність нормального статевого об'єкту і наслідування, вони можуть обрати сексуальним об'єктом особу однієї з ними статі і в такому сексуальному акті отримати задоволення.

Інвертовані по-різному виявляють власне відношення до особливостей свого статевого потягу. Одні з них сприймають інверсію як належне, подібно до того, як нормальний сприймає прояв свого лібідо, та енергійно відстоюють її рівноправ'я разом з нормальним. Інші ж

обурюються фактом її наявності та відчують її як хворобливу нав'язливість.¹

Інші особливості інверсії стосуються часових меж. Інверсія може існувати в індивіда здавна, наскільки вистачає його спогадів, або вона проявляється в нього лише у певний момент до чи після статевої зрілості.² Інвертованість може зберігатися все життя, може тимчасово зникнути або виникнути окремими епізодами на шляху нормального розвитку. Вона також може проявитися у пізньому віці після довгого періоду нормальної статевої діяльності. Спостерігалися також періодичні коливання між нормальним та інвертованим сексуальним об'єктом. Особливо цікаві випадки, в яких лібідо змінюється (в значенні інверсії) після того, як було набуто болісний досвід

---

¹ Такий супротив нав'язливості інверсії може скласти умову, що сприяє терапевтичному впливу за допомогою навіювання або психоаналізу.

² Багатьма авторами цілком правильно вказувалося, що автобіографічні дані інвертованих про час настання їх схильності до інверсії не заслуговують на довіру, так як вони можуть витіснити зі своєї пам'яті доказ їх гетеросексуального відчуття; психоаналіз підтвердив цю підозру щодо доступних йому випадків інверсії, змінивши їх анамнез усуненням дитячої амнезії.

(статевий акт) з нормальним сексуальним об'єктом.

Такі різні варіанти відхилень загалом існують незалежно одне від одного. Відносно крайньої форми можна упевнено стверджувати, що інверсія існувала вже з досить раннього віку і що інвертовані цілком миряться зі своєю особливістю.

Багато авторів відмовилися б об'єднати в одну групу перераховані тут випадки й надали б перевагу тому, щоб підкреслити їх відмінність в межах цієї групи замість властивого їм всім загального; це залежить від їх пріоритетного погляду на інверсію. Однак, якими би не були вірними такі розподіли, все ж варто визнати, що існує безліч перехідних ступенів, отже, потрібна відповідна класифікація.

Погляд на інверсію

Перше визначення інверсії містило припущення про те, що вона — вроджена ознака нервової дегенерації; це цілком відповідало тому факту, що спостерігачі-лікарі вперше стикнулися з інверсією у нервовохворих або у осіб, що справляли враження хворих. Така характеристика інверсії містить дві першопричини, які необхідно розглядати незалежно одна від одної: вродженість та дегенерацію.

Дегенерація

Стосовно дегенерації виникає питання щодо доречності застосування цього слова. Звичним явищем стало відносити до дегенерації усякі хворобливі прояви не травматичного або інфекційного походження. Класифікація дегенератів, розроблена Магнаном, дала можливість в абсолютних проявах нервової діяльності не виключати застосування поняття дегенерації. У зв'язку з цим можна спитати, який взагалі сенс і який новий зміст міститься в оцінці слова «дегенерація». Видається більш доцільним не говорити про дегенерації у таких випадках: 1) коли немає декількох важких відхилень від норми; 2) коли працездатність та життєздатність загалом не сильно постраждали.³

Численні факти вказують на те, що інвертовані не є дегенератами у прямому значенні цього слова:

1. Інверсія зустрічається в осіб, у яких не

---

³ З якою обережністю необхідно ставити діагноз дегенерації і яке незначне практичне значення він має, можна бачити з міркувань Мебіуса (Moebius) (*Über Entartung // Grenzfragen des Nerv und Seelenlebens*. 1900. № 3): «Якщо оглянути велике поле виродження, на яке тут пролито деяке світло, то без подальшого видно, що діагноз — дегенерація — має взагалі дуже мало значення».

спостерігається ніяких інших серйозних відхилень від норми.

2. Також в осіб, працездатність яких не порушена і які відзначаються високим інтелектуальним розвитком та етичною культурою.⁴

3. Якщо відступити від лікарського досвіду і подивитись ширше, то можна навести наступні факти, які виключають погляд на інверсію як на ознаку дегенерації:

а) варто взяти до уваги, що у давніх народів на вищому щаблі їх культури інверсія була частим явищем, майже інститутом, який виконує важливі функції; б) вона надзвичайно розповсюджена у багатьох диких і примітивних народів, між тим як поняття «дегенерація» застосовується зазвичай до високої цивілізації (І. Блох). Навіть серед цивілізованих народів Європи клімат і раса мають найбільший вплив на розповсюдження інверсії та на відношення до неї.

Вродженість

---

⁴ Захисникам «уранізма» потрібно віддати належне в тому, що деякі з найвидатніших відомих нам людей були інвертованими, може бути, навіть абсолютно інвертованими.

Цілком зрозуміло, що вродженість приписують тільки першому, крайньому класу інвертованих на підставі запевнень цих осіб, що в жоден період їхнього життя в них не проявлялося ніяких інших нахилів у сексуальному потязі. Вже сам факт існування двох інших класів, особливо третього, складно поєднати з гіпотезою про вроджений характер інверсії. Тому захисники цієї теорії схильні відокремити групу абсолютно інвертованих від усіх інших, відмовившись від узагальнюючого погляду на інверсію. Інверсія, на їх думку, в цілій низці випадків має вроджений характер, а в деяких випадках вона могла б розвиватися в інший спосіб.

На противагу цій концепції існує інша, згідно з якою інверсія має набутий характер. Ця версія ґрунтується на наступному: 1) у більшості (а також в абсолютно) інвертованих можна виявити у ранньому періоді життя вплив емоційного сексуального враження, тривалим наслідком якого стає гомосексуальна схильність; 2) у багатьох інших можна вказати на зовнішні сприятливі та протидіючі впливи життя, які раніше чи пізніше призвели до фіксації інверсії (спілкування виключно з особами однієї статі, спільний військовий похід, утримання у в'язниці, небезпеки гетеросексуального спілкування, celibat (безшлюбність), статева слабкість тощо); 3) інверсія

може бути зупинена за допомогою гіпнотичного навіювання, що було б дивним при вродженому її характері.

З цього кута зору можна взагалі піддавати сумнівам вроджений характер інверсії. Можна заперечити, що більш докладні опитування у випадках, які відносяться до вродженої інверсії, ймовірно, також відкрили б якесь переживання у ранньому дитинстві, яке визначило напрям лібідо; це переживання не збереглося лише в свідомій пам'яті особи, але при відповідному впливі можна викликати спогад про нього. На думку цих авторів, інверсію варто було б вважати окремим (одиничним) варіантом статевого потягу, що визначається деякими зовнішніми умовами життя.

Ця впевненість, очевидно, втрачає силу при запереченні того, що чимало людей, без сумніву, відчують подібні ж сексуальні впливи (в ранній юності: спокушання, взаємний онанізм), не ставши внаслідок цього інвертованими або не ставши ними назавжди. Отже, виникає припущення, що альтернатива: вроджений або набутий характер — або недосконала, або не враховує умови набуття інверсії.

Пояснення інверсії

Ні положення, що інверсія вроджена, ні

протилежне йому — що вона набувається, не пояснюють її сутності. По-перше, необхідно з'ясувати, що саме в ній вроджене, якщо не брати до уваги загального пояснення появи людини на світ із вродженим статевим потягом до певного сексуального об'єкта. В іншому разі виникає запитання, чи достатньо різноманітних побічних впливів для пояснення виникнення інверсії без того, що в самому індивіді дещо не піддалося цим впливам. Заперечення останнього моменту, згідно із викладеним раніше, є недопустимим.

Введення бісексуальності

Для пояснення можливостей сексуальної інверсії з часів Франка Лідстона, К'єрнана й Шевальє наводять висловлювання, які містять нові суперечності із загальноприйнятою думкою. Відповідно до цієї думки, людина може бути або чоловіком, або жінкою. Проте в науці відомі випадки, в яких статеві ознаки видаються стертими, і через це важко визначити стать спочатку в області анатомії. Геніталії цих осіб поєднують в собі чоловічі й жіночі риси (гермафродитизм). У рідкісних випадках обидва статеві апарати розвинені (істинний гермафродитизм); здебільшого має місце подвійна потворність.

Насправді значення цих ненормальностей